

Z wilkami po sąsiedzku

Zasady zachowania się na obszarach występowania dużych ssaków drapieżnych

Dzięki wprowadzonej w 1998 r. ochronie gatunkowej wilki osiedliły się w tych miejscach Polski, w których zostały wcześniej wytępione. W niektórych obszarach ich nieobecność trwała ponad 200 lat, nic zatem dziwnego, że powrót tego dużego drapieżnika wywołuje dużo emocji, niepokój, a często najprawdziwszy strach wśród lokalnych społeczności. Ten strach, szczególnie o bezpieczeństwo najbliższych, może być podsycany nierzetelnymi informacjami, przekazywanymi przez osoby zainteresowane z różnych względów powrotem do polowań na ten gatunek. Aby uniknąć rozprzestrzeniania się półprawd i fałszywych informacji o relacjach ludzko-wilczych, przygotowaliśmy poniższe zasady zachowania się na obszarach bytowania tych drapieżników oraz postępowania w przypadku zaistnienia sytuacji konfliktowych.

Wilki najczęściej są płochliwe i unikają kontaktu z ludźmi. Jednak, jak każde inne dzikie zwierzęta, mogą zachować się nieobliczalnie jeśli są wystraszone, chore lub zranione, a szczególnie wówczas gdy zostaną oswojone (zhabituowane) poprzez regularne dokarmianie (pojawia się wówczas uwarunkowanie pokarmowe) lub w wyniku zabrania szczenięcia z lasu i wychowywania przez człowieka. Dla bezpieczeństwa ludzi, ale też dla dobra wilków, niezmiernie ważne jest unikanie działań, które zachęcają te drapieżniki do przebywania w pobliżu zabudowań lub uzależniają je od pokarmu dostarczanego przez człowieka.

Życie i rekreacja na obszarach zamieszkałych przez wilki

Jak wynika z badań telemetrycznych, polegających na zakładaniu zwierzętom nadajników umożliwiających ich lokalizowanie, dzikie wilki poszukując pokarmu dość często podchodzą w pobliże ludzkich osad lub innych miejsc naszej aktywności. Zwykle nawet nie zdajemy sobie sprawy z ich obecności. Odchodzą szybko, bez powodowania jakichkolwiek problemów. Niekiedy atakują zwierzęta gospodarskie, ale nie jest to objaw przyzwyczajenia się do ludzi, lecz naturalna reakcja inteligentnego drapieżnika na łatwy dostęp do słabo chronionego pokarmu. Więcej można się o tym dowiedzieć tutaj: <http://www.polskiwilk.org.pl/ataki-wilkow-na-inwentarz>.

Jednakże w szczególnych sytuacjach, najczęściej sprowokowanych przez ludzi, wilki nadmiernie przywykają do człowieka; mogą wówczas być uciążliwe, a w krańcowych przypadkach - niebezpieczne. Wilki nadmiernie przyzwyczajone lub zuchwałe w stosunku do ludzi należy usuwać z populacji, aby uniknąć eskalacji konfliktów. Na takie działanie zezwala polskie prawo i zgody na odstrzał takich osobników są wydawane przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska po dostarczeniu odpowiednio uzasadnionego wniosku.

Oto zasady, których należy przestrzegać, aby uniknąć sytuacji, w której wilki oswajają się i zaczynają stwarzać problemy. Te same zasady obowiązują w stosunku do niedźwiedzi.

- **NIGDY NIE DOKARMIAJ WILKÓW**, nawet jeśli zwierzęta wyglądają na wychudzone i wymagające pomocy. Zamiast karmić lub próbować samodzielnie pomagać wilkowi, zawiadom natychmiast właściwą terenowo Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska (RDOŚ) i skontaktuj się ze Stowarzyszeniem dla Natury „Wilk”.
- Mieszkając w pobliżu lasu, przetrzymuj odpadki spożywcze w szczelnych pojemnikach z pokrywkami. Resztki żywności pozostawione na kompoście poza ogrodzeniem posesji, w szczególności kawałki mięsa i wędlin, mogą zwabiać wilki. Zainstalowanie oświetlenia z czujnikami ruchu w pobliżu miejsc składowania odpadów kuchennych może odstraszać wilki od podchodzenia w ich pobliże.
- Jeśli jesteś turystą, spacerujesz po lesie, wędrujesz z plecakiem, biwakujesz w lesie, uprawiasz biegi terenowe lub inne rodzaje rekreacji aktywnej, jesteś zbieraczem grzybów lub jagód, nigdy nie pozostawiaj resztek żywności w koszach na parkingach leśnych, miejscach biwakowych, pod wiatami i w innych miejscach odpoczynku dla turystów, nawet jeśli wydaje się, że są one szczelne i regularnie opróżniane.
- Jeśli jesteś fotografem przyrodniczym lub myśliwym, nigdy nie dostarczaj mięsa na nęciska przy czatowniach lub ambonach. Nie ma znaczenia, czy są to szczątki martwych zwierząt dzikich lub hodowlanych, czy też produkty zawierające mięsne składniki, np. karma dla psów. Wilki, dzięki niezwykle czułemu węchowi, orientują się, że to człowiek dostarczył pokarm, i mogą zacząć postrzegać ludzi jako dostarczycieli pożywienia.
- Jeśli pracujesz w lesie, jesteś np. pracownikiem zakładu usług leśnych, budowniczym dróg leśnych, instalatorem sieci energetycznych, nigdy nie pozostawiaj żywności w miejscu pracy. Pakuj wszystkie odpadki i zabieraj z sobą. Pozostawiona żywność może zwabiać drapieżniki w pobliże pracujących w lesie ludzi.
- Jeśli jesteś leśnikiem lub pracownikiem parku narodowego i odpowiadasz za turystyczne udostępnianie terenów leśnych, nie instaluj w lesie koszy na odpadki. W zamian zainstaluj tablice zachęcające turystów do zabierania resztek jedzenia i opakowań po żywności ze sobą do domu.
- Bądź świadom, że jakkolwiek jest powód pozostawiania lub udostępniania resztek żywności w lesie lub w jego pobliżu, wilki, a szczególnie młode osobniki, mogą uzależnić się od takiego źródła pokarmu i w efekcie nauczyć się postrzegać ludzi jako dostarczycieli pożywienia.
- Zawsze zwracaj uwagę i odpowiednio reaguj na sytuację z której wynika, że wilki regularnie żerują na pokarmie pozostawianym przez ludzi (nęciska, czatownie fotograficzne, kosze i doły na śmieci, kompostowniki, itp.). Zawiadom o tym natychmiast odpowiedni Urząd Gminy i Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska.
- Jeśli znajdziesz w lesie szczenię wilka, **NIGDY GO NIE DOTYKAJ ANI NIE ZABIERAJ Z SOBĄ**, nawet jeśli wygląda na chore i skrajnie wycieńczone. Jeśli masz możliwość, zrób mu kilka zdjęć i zaznacz to miejsce w swoim telefonie (np. w Google Maps), albo zapamiętaj numer najbliższego słupka oddziałowego i natychmiast zawiadom właściwą Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska i skontaktuj się ze Stowarzyszeniem dla Natury „Wilk”.
- Jeśli dowiesz się, że ktoś przetrzymuje nielegalnie wilka w niewoli, dla dobra swojego i sąsiadów, natychmiast zawiadom odpowiednią RDOŚ.

Psy i koty na obszarach występowania wilków

Dla ochrony swoich domowych pupili, ale też dla bezpieczeństwa mieszkańców lasu, właściciele psów i kotów powinni zawsze nadzorować swoich podopiecznych tam, gdzie mogą napotkać dzikie zwierzęta. W lasach zamieszkałych przez wilki i inne duże drapieżniki, wałęsające się bez nadzoru psy i koty, interesujące się często resztkami wilczych zdobyczy, mogą znaleźć się w niebezpiecznej sytuacji. Wilki mogą potraktować wałęsające się i znakujące na leśnych drogach psy jak obce wilki, chcące zająć ich terytorium. Mogą wówczas zaatakować, poranić a nawet zabić psa, szczególnie gdy w pobliżu mają szczenięta. Od czasu do czasu wilki atakują też psy w sąsiedztwie zabudowań, a nawet wewnątrz obejścia właściciela. Aby tego uniknąć:

- Jeśli mieszkasz w obszarze zamieszkiwanym przez wilki, trzymaj w nocy swoje psy i koty w domu lub w dobrze zabezpieczonych kojcach.
- Nie pozostawiaj psiej lub kociej karmy na zewnątrz, w miejscach gdzie mogłaby być dostępna dla drapieżników. Może to zwabić wilki w pobliże domostwa. Wilki mogą się przyzwyczaić do stałego źródła pokarmu, a następnie zranić a nawet zabić broniącego swojego pożywienia psa lub kota.
- Jeśli spacerujesz w lesie z psem, prowadź go zawsze na smyczy. Jest to nie tylko zgodne z obowiązującym w Polsce prawem, ale także zapobiega oddalaniu się psa od właściciela. Zagubiony, biegający po lesie pies może szybko wpaść w tarapaty.
- Nigdy nie pozwalaj psu wychodzić poza teren gospodarstwa i swobodnie penetrować pobliskich lasów. Nawet jeśli nie zostanie zaatakowany przez drapieżniki w lesie, wilki mogą przyjść jego tropem pod zabudowania, zabić psa lub zaatakować inwentarz.
- Jeśli biwakujesz w lesie, nie pozostawiaj swojego psa bez nadzoru, nie przypinaj go też w nocy na smyczy koło namiotu lub przyczepy kempingowej.

Więcej o powodach zabijania psów przez wilki można przeczytać tutaj:

<http://www.polskiwilk.org.pl/wilki-i-psy>

Spotkania z wilkami

Wraz ze wzrostem zasięgu występowania populacji wilka w Polsce wzrasta także prawdopodobieństwo napotkania tych drapieżników w lesie. Wilki są zazwyczaj bardzo ostrożne i płochliwe, ale także bardzo ciekawskie. Nic więc niezwykłego w tym, że wilk zatrzymuje się, przygląda z większej odległości i nie ucieka natychmiast po zobaczeniu człowieka. Nie jest to objaw agresji, lecz raczej zaciekawienia, upewnienia się, czy nie grozi mu niebezpieczeństwo. Podobnie zachowuje się wiele dzikich zwierząt, także te, na które regularnie się poluje, i należałoby oczekiwać, że powinny natychmiast uciekać na widok człowieka.

Ataki wilków na ludzi są niezmiernie rzadkie; znacznie częstsze i bardziej dotkliwe są pogryzienia ludzi przez psy. Pogryzień ludzi, o których było głośno w 2018 r. w Bieszczadach i Puszczy Noteckiej, dokonały dwa młode wilki uzależnione pokarmowo od człowieka i oswojone. Oba zostały bardzo szybko zastrzelone w oparciu o zgody GDOŚ. Ludzie powinni zawsze pamiętać, że duże drapieżniki, jeśli próbuje się je dokarmiać lub oswajać, mogą okazać się niebezpieczne.

Jeśli spotkasz w lesie wilka, który podchodzi zbyt blisko (na odległość poniżej 30 m) lub przygląda się zbyt długo i nie czujesz się komfortowo w tej sytuacji, albo też drapieżnik poszczekuje lub warczy na ciebie, podejmij następujące działania:

- Unieś ręce i machaj nimi szeroko w powietrzu. To rozprzestrzeni twój zapach, sprawi że twoja sylwetka będzie lepiej widoczna.
- Pokrzykuj głośno, ostrym tonem w stronę wilka. To pozwoli mu zorientować się, że ma do czynienia z człowiekiem i że nie jest mile widziany.
- Jeśli zwierzę nie reaguje i zamiast oddalić się, podchodzi bliżej, rzucaj w niego będącymi w zasięgu ręki przedmiotami, najlepiej grudami ziemi.
- Nie uciekaj – drapieżniki instynktownie reagują pościgiem za uciekającym zwierzęciem, niewykluczone, że podobnie mogą reagować w przypadku ludzi.
- Wycofaj się powoli tyłem na bezpieczną odległość; możesz przyspieszyć dopiero gdy masz pewność, że zwierzę jest daleko i nie interesuje się tobą.
- Jeśli masz taką możliwość, zrób zwierzęciu zdjęcie i zawiadom o zdarzeniu właściwy Urząd Gminy, RDOŚ i Stowarzyszenie dla Natury „Wilk”.

Przydatne kontakty:

Spis kontaktów do RDOŚ znajduje się na stronie internetowej www.gdos.gov.pl

Kontakty ze Stowarzyszeniem dla Natury „Wilk” znajdują się na stronie internetowej www.polskiwilk.org.pl

Autor: dr hab. Sabina Nowak – Stowarzyszenie dla Natury „Wilk”